

*доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
с. н. с. спеціальності "економіка, планування і організація управління
народним господарством та його галузями"
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ КРИЗИ ЯК НАСЛІДКОВИЙ ПРОЦЕС ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: РЕГУЛЯТОРНІ ІНДИКАТОРИ СТАБІЛІЗАЦІЇ І СПОКОЮ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Обґрунтовано теоретико-методологічні і функціональні прояви економічної рефлексивності та циклічності глобальних макроекономічних кризових процесів та висвітлено феноменальні аспекти українського варіанту. Розроблено регуляторні індикатори стабілізації і спокою економіки на її глобальному і макроекономічному рівнях, сформульовано головні антикризові заходи керування українською економікою.

Ключові слова: глобальні економічні кризи; циклічність глобальних економічних криз; періоди криз; періоди та регуляторні індикатори стабілізації і спокою економіки.

Постановка проблеми полягає у тому, що у сучасних умовах прогнозування розвитку національних економік і Світового економічного господарства актуальним і своєчасним є вивчення економічної рефлексивності та циклічності глобальних макроекономічних кризових процесів, і особливо їх проявів в українському варіанті.

Аналіз останніх досліджень. Слід констатувати, що системного висвітлення макроекономічних (на рівні національної економіки) та глобальних (на рівні світового господарства) економічних криз, як у радянській, так і в українській економічній теорії фактично немає. Характеризуються хіба що відірвано окремі фактори – безробіття, інфляція тощо, але без їх системної кореляції. Серед іноземних авторів, які досліджували цю проблему більш-менш системно можна назвати таких вчених, як Карл Генріх Маркс, Джон Стюарт Мілль, Жан Батист Сей, Давид Рікардо, Жан Шарль Леонар Сімонд де Сімонді, Карл Йоганн Родбертус-Ягцов, Карл Каутський, Джон Мейнард Кейнс, Павла Джоан Робінсон, Джон Аткинсон Гобсон, Уільям Фостер, Ведділ Кетчінгс, Фрідріх Август фон Хайєк, Людвіг фон Мізес, Йозеф Алоїз Шумпетер, Елвін Хансен, Ралф Джордж Хоутрі, Артур Сесія Пігу, Уолтер Беджгот, Уільям Стенлі Джевонс, Томас Мур.

Мета статті – дослідити причини виникнення економічних криз та їх циклічність; простежити динаміку глобальних кризових економічних процесів; сформулювати основні джерела (чинники) глобальних кризових економічних процесів у динаміці; представити чергування економічних кризових періодів з періодами стабілізації і спокою економіки; навести порівняння економічних проявів української і світової криз; розробити регуляторні індикатори стабілізації і спокою економіки на її глобальному і макроекономічному рівнях, сформулювати головні антикризові заходи керування українською економікою. Розробити регуляторні індикатори стабілізації і спокою економіки на її глобальному і макроекономічному рівнях, сформулювати головні антикризові заходи керування українською економікою.

Виклад основного матеріалу. "Глобальна економіка" або "глобальне (світове) господарство" – це сукупність національних економік, які беруть участь у міжнародному поділі праці (МПП), результатом такої взаємодії є розвиток окремими країнами тих галузей, в яких вони мають відносні економічні переваги – вищу продуктивність праці і нижчі витрати виробництва. МПП також є уособленням нерівномірного розподілу між країнами ресурсів: економічних; сировинних; соціальних та екологічних. МПП породив міжнародну спеціалізацію, яка є основним чинником виникнення світової торгівлі, яка у свою чергу дає змогу кожній країні реалізувати відносні переваги і власні потреби.

Світова торгівля здійснюється за світовими цінами, які формуються під впливом попиту і пропозиції, але визначаються головними продавцями і покупцями певних видів продукції в ході здійснення великих і регулярних угод у центрах світової торгівлі (на торгах, біржах, аукціонах). Поняття "глобалізація економіки" втілює у собі: а) економічні явища і процеси, пов'язані із збільшенням числа країн – учасників глобального господарства; б) необхідність здійснення економічної політики, яка впливає з ресурсних можливостей тієї чи іншої країни; в) необхідність врахування світової кон'юнктури ресурсів, капіталів, товарів, послуг. Так як глобалізація економіки наділена певними системними ознаками, тотожними для усіх країн-учасників, то відповідно будь-яка економічна неузгодженість, дестабілізація або порушення спокою економіки, в одній економічно сильній країні, або декількох країнах, можуть спричинити кризові явища глобального характеру, які перетворюються у системну глобальну кризу (глобалізація кризи). Криза – термін або категорія грецькомовного походження, означає вихід, закінчення. Стосовно суспільства – це політико-ідеологічний і політико-економічний складний етап, різкий занепад політичної та економічної систем. Характеризується такий період слабкою керованістю, або взагалі її відсутністю, намаганням використати наявні політико-економічні інструменти з метою зловживання і наживи; змова певних груп на рівні окремої держави, або і на рівні світового

господарства, з метою задоволення певних кланово-олігархічних інтересів. При цьому не рахуючись з потребами і інтересами більшості нації або планети.

Такі кризи носять періодичну повторюваність, суб'єктивно наявність криз комусь дуже потрібна і вигідна, і з кризових ситуацій, як не парадоксально, окремі групи людей виходять збагаченими, а усі – збідненими.

Економічна діалектика вказує на тісний взаємозв'язок кризових періодів з стабільними станами економіки, що означає, з об'єктивної точки зору, що без кризових станів немає стабільних станів економічних систем. Як показує практика аналізу економічних криз, на макроекономічному рівні або на рівні глобальних економічних систем, кризи виникають через розриви між виробництвом і споживанням товарів. У ринкових умовах має місце відсутність співвідношення між обсягами виробництва і споживчим попитом, або виникають ситуації, коли стимулюється виробництво і не стимулюється попит. На циклічність економіко-екологічного відтворення суттєво впливає науково-технічний прогрес (НТП), внаслідок якого виникає проблема економічного поживлення процесу споживання, заміни устаткування і технології, відновлення основного капіталу. Тобто, ми ведемо мову про класичну ситуацію – коли стимулюється надвиробництво і не стимулюється людський фактор, підвищення платоспроможності, наприклад, завдяки підвищенню доходів співробітників, а отже споживчого фактора ринкової економіки [1].

Сформулюємо перелік основних джерел (чинників) глобальних кризових економічних процесів у динаміці:

1. "Перша фінансова криза" (1825 р.) – спекулятивні операції із золотом і сріблом виснажили резерви Банку Великої Британії, валютна криза наклалася на фондову кризу, мала місце паніка у банківській системі. У зв'язку з розробкою британцями золото-срібних родовищ у Латинській Америці, криза відповідно перекинулася і туди.

2. "Перша світова економічна криза" (1857 р.) - колапс фондового ринку - як наслідок криза банківської системи США. Потім криза перекинулася на Велику Британію, Європу і Латинську Америку. Головним фактором кризи стало масове банкрутство залізничних компаній і обвал ринку акцій у США.

3. Криза фондової біржі у Нью-Йорку (1907 р.) - через значний відтік капіталу із США на Нью-Йоркській фондовій біржі стався обвал ціни акцій. Чинник – Банк Англії підняв дисконтну ставку з 3,5% до 6% з метою поповнення золотих резервів, у зв'язку з цим розвалився американський фінансовий трест "Нікербокер", у якому нараховувалося 18 тисяч вкладників. Це банкрутство спричинило фінансову паніку на фондових ринках по обидва боки океану.

4. "Велика депресія" (1929-1933 р.р.) - у так званий "Чорний четвер" 29 жовтня 1929 року стався обвал усіх фондових індексів на біржах США. Основні чинники – надлишок виробництва, спекулятивний інвестиційний бум у США. Потім виробництво різко скоротилося, обсяг промислового виробництва скоротився до рівня 1901 року, а 30 мільйонів людей по усьому світі стали безробітними.

5. "Перша енергетична криза" (1973- 1975 р.р.) - країни-члени ОПЕК з метою підняти ціну нафти на світовому ринку зумисне знизили обсяги видобутку нафти. 16 жовтня 1973 року ціна 1 бареля нафти (1 барель нафти = 158,76 л.) за одну добу піднялася на 67% - від 3 до 5 \$ США. У 1974 році вартість нафти досягла рівня 12 \$ США за 1 барель. Внаслідок подорожчання "чорного золота" економіки США та Європи практично зупинилися, були довжелезні черги на бензозаправних станціях.

6. "Чорний понеділок" (1987 р.) - 19 жовтня 1987 року американський Фондовий індекс DOW JONES INDUSTRIAL обвалився на 22,6 %. Далі обвалилися ринки Австралії, Канади, Гонконгу. Причини фондової катастрофи не ідентифіковані й не з'ясовані досі, не було для цього ні економічних, ні політичних передумов.

7. "Азіатська криза" (1997-1998 р.р.) - відбулося наймасштабніше падіння фондового ринку у країнах Південно-Східної Азії (ПСА), через виведення коштів іноземних інвесторів із даного регіону. Криза спричинила девальвацію (зниження курсу) національних валют, склався високий рівень дефіциту платіжного балансу країн ПСА. "Азіатська криза" знизила рівень світового ВВП на 2 трильйони \$ США.

8. "Віртуальна економічна криза" (2000 р.) - вперше \$ США зрівнявся з Євро і навіть почав йому поступатися у ціновому співвідношенні. Причина – тисячі інтернеткористувачів почали активно вкладати кошти в інтернеткомпанії, з віртуальною уявою започаткування елементів "нової економіки". Але у березні 2000 року акції таких інтернеткомпаній різко впали у ціні.

9. "Криза споживання" (2007 р.) - через масові неповернення кредитів банки почали виставляти на продаж заставне житло, що призвело до обвалу цін на ринку нерухомості. Так почалася іпотечна (кредитна) криза у США. Це призвело до банкрутства найбільшого іпотечного банку "LEHMAN BROTHERS" у вересні 2008 року та обвалу на фондових ринках США. Криза ринку нерухомості паралельно зачепила ринки різних груп товарів, які кредитувалися, що призвело до зниження продаж на цих традиційних ринках.

Уряд США вживає економічні заходи з запобігання "Кризи споживання". Розглянемо чергування економічних кризових періодів з періодами стабілізації і спокою економіки: "Перша фінансова криза" (1825 р.) - кризовий період – 1 рік, період стабілізації і спокою економіки – 32 роки. "Перша світова економічна криза" (1857 р.) - кризовий період – 1 рік,

період стабілізації і спокою економіки – 50 років. Криза фондової біржі у Нью-Йорку (1907 р.) - кризовий період – 1 рік, період стабілізації і спокою економіки – 22 роки. "Велика депресія" (1929-1933 р.р.) - кризовий період – 5 років, період стабілізації і спокою економіки – 40 років. "Перша енергетична криза" (1973-1975 р.р.) - кризовий період – 3 роки, період стабілізації і спокою економіки – 12 років. "Чорний понеділок" (1987 р.) - кризовий період – 1 рік, період стабілізації і спокою економіки – 10 років. "Азіатська криза" (1997-1998 р.р.) - кризовий період – 2 роки, період стабілізації і спокою економіки – 2 роки. "Віртуальна економічна криза" (2000 р.) - кризовий період – 1 рік, період стабілізації і спокою економіки – 7 років. Криза споживання" (2007 р.) - кризовий період – ? (невідомо), період стабілізації і спокою економіки – ? (невідомо). Цікавим у досліджуваному контексті є питання чергування економічних кризових періодів з періодами стабілізації і спокою економіки: по-перше, кризовий період може становити від 1, 2, 3, і навіть до 5 років (середнє значення 1,9 року); по-друге, період стабілізації і спокою економіки коливається у межах від 2 до 50 років (32, 50, 22, 40, 12, 10, 2, 7 років), починаючи з 1975 року ці періоди значно скорочуються (середнє значення 21,9 року). Дати хоча б який-небудь об'єктивний прогноз кризового періоду та періоду стабілізації і спокою економіки внаслідок "Кризи споживання" (2007 р.) фактично нереально, дана послідовність чисел не є лінійно залежною. Циклічність економічних потрясінь з 1825 року до 1975 року становила: 32; 50; 22; 40 років, з середньою повторюваністю у 36 років. Починаючи з 1975 року до 2007 року циклічність значно ущільнюється: 12; 10; 2 і 7 років, з середньою повторюваністю у 8 років. Тобто, світове економічне господарство входить у період ущільнення циклів економічних криз.

Розглянемо основні кризоутворюючі фактори в Україні:

А. Зовнішньоекономічні фактори:

1. Залежність української економіки від енергоресурсів, зокрема значне подорожчання російського газу. У 2006-2008 роках через це значно зріс грошовий вимір російського імпорту при тих же обсягах поставок. Обмежені відтворювальні можливості українського експорту, особливо з точки зору розвитку спеціалізації української економіки на світових ринках, недостатньо обґрунтована і збалансована структура експорту та імпорту.

2. Некероване розбалансування зовнішньоторгового обороту за 2007- 2008 роки, коли сформувався значний дефіцит валюти за рахунок перевищення, ніким неконтрольованого імпорту над експортом. У 2007 році орієнтовний дисбаланс або негативне сальдо платіжного балансу перевищило 11 млрд. \$ США. У 2008 році ця цифра прогнозується значно більшою! За курсом і за доходами зведеного бюджету України 2006 року ця сума (11 млрд. \$ США) становить 32 %. Зовнішній борг країни зріс до 100 млрд. \$ США (за інформацією, повідомленою окремими політиками, тому цифра потребує уточнення).

Б. Внутрішньоекономічні фактори:

1. Зростання "галопом" цін на споживчі товари широкого вжитку, на енергоносії (зокрема на газ, нафту, бензин), на нерухомість (будинки, квартири), у тому числі на землю. Великі, порівняно зі світовими, банківські процентні ставки, надмірне, можна сказати азартне, захоплення банківською політикою стосовно пропозиції кредитних ресурсів, створювало умови для зародження кризи у фінансовому секторі економіки. Це "галоповане" зростання цін значними темпами випереджало зростання доходів. Або іншими словами, у зазначених ринкових сегментах ціни зросли до світового рівня і вище, а доходи залишалися у 5-10 разів нижчими за середньосвітові доходи.

2. Відсутність інвестиційної політики, ріст цін, оманливі інфляційні очікування, не виправдана грошова емісія в економіку, яку здійснив уряд (є дані про 50,0 млрд. грн.), некерована фіскальна та економічна політика. Зокрема, сумнівною і неконтрольованою є сплата ПДВ, що дозволяє отримувати тіньові кошти, не здійснюючи реальних зовнішньоекономічних операцій. Інколи вони можуть носити відверто спекулятивний характер. Неузгодженість між собою, у плані розробки правил для економіки, гілок влади – ВРУ, КМУ, СПУ, НБУ, а також між собою влади центрального і регіонального рівнів.

3. Незрозуміла, необ'єктивна, неефективна діяльність НБУ, недостатньо дієвий контроль за рухом валюти у внутрішній і зовнішній економіках. Відсутній поточний (можливо щоденний) дієвий контроль за платіжним балансом держави. А він мав би висвітлюватися щоденно на екранах-табло.

4. В Україні занадто велика чисельність чиновницького апарату, наприклад кількість народних депутатів у ВРУ встановлена у чисельності 450 осіб при чисельності населення України у 52 млн. чол. За станом на 2008 рік порівняно з 1991 роком демографічна ситуація в Україні сильно змінилася у бік зменшення населення, і зараз при чисельності населення у 46 млн. чол. ми далі утримуємо високооплачувану чисельність народних депутатів - у 450 осіб.

5. Невиправдана диференціація у доходах українців і владного чиновницького апарату, ця різниця коливається у межах 40 разів. Тобто, якщо рядова людина має дохід у 1.000 гривень на місяць, то чиновник вищого рангу (народні депутати, чиновники міністерств і державних комітетів тощо) не менше 40.000 гривень у місяць. Цю надзвичайну диспропорцію потрібно, з однієї сторони, тісно ув'язати з ефективністю державного керування; а з іншої - привести (зменшити) до 4-5 разів, як прийнято, наприклад, у країнах ЄС, куди ніби ми прямували, а може ще будемо прямувати надалі.

З розглядуваної проблематики цікавою є думка Дж. Сороса: "Недавно в науці почав розвиватися новий напрямок, який отримав назву теорії складності, теорії економічної

промоції систем, або теорії хаосу. Для розуміння історичного процесу цей підхід набагато корисніший.

Ніж традиційний аналітичний. На жаль, дивлячись на Світ, ми у більшій мірі керуємося аналітичним науковим підходом, ніж слід було би для нашої ж користі. Економіка намагається бути аналітичною наукою. Але усі історичні процеси, включаючи динаміку фінансових ринків, є комплексними і не можуть бути зрозумілими на основі аналітичного наукового підходу. Нам потрібний абсолютно новий підхід, і моя теорія "рефлексивності" є лише першим кроком у цьому напрямку. До моделі підйомів і спадів не слід ставитися надзвичайно серйозно. Вона підходить лише для ілюстрації і не повинна використовуватися у якості форми, якій реальність нібито мала б відповідати. Одночасно відбувається багато різноманітних процесів, одні – динамічні, інші – статичні, а деякі – майже збалансовані (зрівноважені). Взаємодія між ними дає початок подальшим процесам, які розподіляються на ті ж самі категорії" [2, с. 93 - 94]. Термін "рефлексія" Дж. Сорос визначає як – розуміння, відображення [2, с. 80]. Іншими словами "рефлексія" – роздуми над об'єктивними явищами і процесами в економіці та їх категоріально-сутнісне відображення у сучасності. Надалі ми користуватимемося терміном "економічна рефлексія" або "економічна рефлексивність". На нашу думку, в основі методології відображення у сучасності "економічної рефлексивності" має бути методологічний принцип - "критичний спосіб мислення". "Критичний спосіб мислення повинен підходити набагато ближче до реальності, ніж спосіб мислення, у розпорядженні якого є лише одна інтерпретація" [2, с. 285].

У таблиці 1 нами розроблено регуляторні індикатори (вказівники, визначники; індикатор: лат. *indicator*, від *indico* – вказую, визначаю) стабілізації і спокою економіки на її глобальному і макроекономічному (національному) рівнях (сформульовано прикладну сутність економічних регуляторів, що породжують кризові економічні процеси, і ті, що сприяють стабілізації і спокою економіки). Термін "стабілізація" походить від лат. *Stabilis* – стійкий, що означає зміцнення, набування стійкості, незмінності; стан стійкості, сталості. Логічно під терміном "стабілізація економіки" слід розуміти набування ознак зміцнення, стійкості, і незмінності національної або глобальної економічної системи внаслідок її виходу з економічної (політичної тощо) кризи. Відповідно під терміном "спокій економіки" слід розуміти період або цикл часу, який визначає або характеризує стан стійкості або сталості національної або глобальної економічної системи між кризовими станами або "від кризи – до кризи".

Таблиця 1.

Регуляторні індикатори стабілізації і спокою економіки

№ п.п.	Прикладна сутність економічних регуляторів, що породжують кризові економічні процеси	Прикладна сутність економічних регуляторів, що сприяють стабілізації і спокою економіки
А. Глобальний рівень економіки		
1.	Спекулятивні операції із золотом, сріблом, іншими цінними металами.	Жорсткий контроль (з боку економічних організацій ООН, СОТ) за ціновою політикою на золото, срібло, платину інші цінні метали.
2	Намагання банків діяти за принципом: "Чим вищі банківські відсотки - чим більше видано кредитів – тим більші прибутки", як результат: іпотечна (кредитна) криза.	Діяльність банків має бути за принципом: "Невисокі банківські відсотки – допустима кількість виданих кредитів – оптимізація банківських прибутків".
3	Спекулятивні операції з цінними паперами, необґрунтоване завищення або заниження цін на акції (в т.ч. ріст або зменшення дисконтних ставок).	Відмова від принципу наживи будь-яким способом, жорсткий контроль за ціновою політикою на цінні папери.
4	Перевиробництво (надлишок товарів і послуг) або недовиробництво (дефіцит товарів і послуг).	Регулювання на ринку співвідношення обсягу пропозиції з обсягом попиту.
5	Спекулятивний інвестиційний бум; інвестиційний штиль через несприйнятливність економіки (в т.ч. виведення коштів іноземних інвесторів).	Регулювання інвестиційної політики на основі спеціалізацій економік та перспектив регіональної інноваційної взаємодії (на рівні економічних організацій ООН, СОТ).
6	Змовницьке підняття цін на нафту на світовому ринку та зниження обсягів видобутку нафти (може стосуватися газу).	Унеможливлення антиринкової монополістичної політики, з боку однієї або групи країн, у тій чи іншій сфері економіки (на рівні економічних організацій ООН або СОТ).
7	"Валютна гра" (наприклад, вільне плавання валюти; прирівняння вартості однієї валюти до іншої; необґрунтоване співвідношення валют; відсутність "альтернативного кошика валют"); "деривативна гра" ("спекулятивна гра") на.	"Глобальна об'єктивізація" вартості валют, жорстке регіональне (Європа, Азія тощо) регулювання співвідношення валют у кошику з 3-5 валют.
8	Активне започаткування елементів "нової глобальної економіки" – нерегульована спонтанна діяльність інтернеткомпаній.	Регулювання діяльності інтернеткомпаній (контроль і аналіз "віртуального ринку цінних паперів").
9	Глобальна цінова політика не враховує диференціації доходів у різних країнах (частки ВВП) на душу населення.	Гармонізація ціни ринкової пропозиції з ринковою платоспроможністю: "цінова політика і політика платоспроможності нерозривні".

Б. Макроекономічний (національний) рівень української економіки		
1	Залежність української економіки від енергоресурсів, зокрема значне подорожчання російського газу.	Розвиток власної енергоресурсної бази, переобладнання споживачів на економне енергообладнання, зменшення бездумного споживання та пошук альтернативних джерел енергоресурсів.
2	Обмежені відтворювальні можливості українського експорту, особливо з точки зору розвитку спеціалізації української економіки на світових ринках.	Розвиток, розвиток і ще раз розвиток інноваційно зорієнтованої економіки з урахуванням спеціалізації української економіки на світових ринках.
3	Недостатньо обґрунтована і збалансована структура експорту та імпорту.	"Доходи від експортної діяльності не можуть бути нижчими за імпортні витрати, а навпаки – доходи від експорту мають переважати витрати на імпорт".
4	Зростання "галопом" цін на споживчі товари широкого вжитку, на енергоносії (зокрема на газ, нафту, бензин), нанерухомість (будинки, квартири), у тому числі на землю. "Галоповане" зростання цін значними темпами випереджало зростання доходів. Або іншими словами, у зазначених ринкових сегментах ціни зросли до світового рівня і вище, а доходи залишалися у 5-10 разів нижчими за середньосвітові доходи.	Цінова політика має бути економічно об'єктивною і ув'язаною з реальними доходами громадян. Гармонізація співвідношення росту цін і доходів громадян.
5	Великі, порівняно зі світовими, банківські процентні ставки, надмірне, можна сказати азартне, захоплення банківською політикою стосовно пропозиції кредитних ресурсів, створювало умови для зародження кризи у фінансовому секторі економіки.	Діяльність банків має бути за принципом: "Невисокі банківські відсотки – допустима кількість виданих кредитів – оптимізація банківських прибутків". Сумарний розмір одночасного (поточного – за певний термін часу) кредитування банком не повинен перевищувати сумарного розміру поточного прибутку, плюс страхові резерви, якими банк готовий ризикувати (не наносячи збитки клієнтам).
6	Відсутність інвестиційної політики, ріст цін, оманливі інфляційні очікування, неоправдана грошова емісія в економіку, яку здійснив уряд, некерована фіскальна та економічна політика. Зокрема, сумнівною і неконтрольованою є сплата ПДВ, що дозволяє отримувати тіньові кошти, нездійснюючи реальних зовнішньо-економічних операцій.	Інколи вони можуть носити відверто спекулятивний характер. Формування економічно усвідомленої дієвої і ефективною інвестиційної політики; цінової політики; емісійної політики; фіскальної політики.
7	Неузгодженість між собою, у плані розробки правил для економіки, гілок влади – ВРУ, КМУ, СПУ,	У Конституції передбачити розділ "Про бездіяльність або неузгоджену діяльність гілок влади" – де передбачити нові вибори в разі

	НБУ, а також між собою влади центрального і регіонального рівнів.	настання такої ситуації.
8	Незрозуміла, необ'єктивна, неефективна діяльність НБУ, недостатньо дієвий контроль за рухом валюти у внутрішній і зовнішній економіках.	Відсутній поточний (можливо щоденний) дієвий контроль за платіжним балансом держави. А він мав би висвітлюватися щоденно на екранах-табло. НБУ має бути підконтрольним ВРУ, КМУ та незалежному економічному науково-консультативному громадському органу з рівноцінним статусом при прийнятті рішень.
9	Занадто велика чисельність чиновницького апарату, наприклад кількість народних депутатів у ВРУ встановлена у чисельності 450 осіб при чисельності населення України у 52 млн. чол. За станом на 2008 рік порівняно з 1991 роком демографічна ситуація в Україні сильно змінилася у бік зменшення населення, і зараз при чисельності населення у 46 млн. чол. ми далі утримуємо високооплачувану чисельність народних депутатів - у 450 осіб.	Встановити коефіцієнт регулювання чисельності держапарату (наприклад: Коефіцієнт ЧДА = $450 : 52000000 = 0,00000865$). Тобто при чисельності у 46 млн. чол. ЧДА (по народних депутатах) = $46000000 \cdot 0,00000865 = 395$ осіб.
10	Невиправдана диференціація у доходах українців і владного чиновницького апарату, ця різниця коливається у межах 40 разів (стосується доходів народних депутатів, вищих керівників міністерств, державних комітетів, облдержадміністрацій тощо).	Ув'язати доходи чиновницького апарату з фактичною ефективністю державного керування; а з іншого боку, привести (зменшити) диференціацію доходів до 4-5 разів, як прийнято, наприклад, у країнах ЄС.

Головні антикризові регулятори керування українською економікою: необхідно удосконалювати політичні правила керування економікою і соціальними процесами; працювати над розробкою об'єктивних правил і принципів економічного керування кризоутворюючими факторами; регулювати валютний коридор, недопустиме і шкідливе "відправлення" української валюти у "вільне плавання"; у разі настання об'єктивної кризової ситуації у державі необхідно законодавчо врегулювати трьохсторонню відповідальність за споживчі кредити: влади, банку і клієнта; підвищувати інтелектуальний рівень суспільства, в тому числі політичний і економічний, це особливо актуально для сучасних студентів, які завтра будуть керувати бізнес-структурами і державою; необхідні державне стимулювання основних джерел іноземних надходжень (\$ США, € тощо) в Україну - іноземних інвестицій; експорту товарів і послуг та державна підтримка "українських заробітчан" у країнах Європи і Світу; запровадити у економічну практику розроблені регуляторні індикатори стабілізації і спокою економіки на її глобальному і макроекономічному (національному) рівнях; державні і ринкові регуляторні інституції зобов'язані здійснювати постійний моніторинг за наслідками

глобальних криз, які мали місце, і за позитивною тенденцією розв'язання "Кризи споживання" (2007 р.) – це глобальні і об'єктивні передумови вирішення економічних проблем на національному рівні.

Основні узагальнення і висновки. Ми дослідили і представили об'єктивні причини виникнення економічних криз та їх циклічність; простежили динаміку глобальних кризових економічних процесів; сформулювали основні джерела (чинники) глобальних кризових економічних процесів у динаміці; навели порівняння економічних проявів української і світової криз, представили чергування економічних кризових періодів з періодами стабілізації і спокою економіки; розробили регуляторні індикатори стабілізації і спокою економіки на її глобальному і макроекономічному (національному) рівнях.

Перспектива подальших досліджень заключається в уособленні наслідків кризових періодів і особливо стабільних та спокійних станів глобальної економіки у рамках українського національного економічного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством [Електронний ресурс]: навч. посіб. - Вид. 2-ге, виправл. і доп. – К.: Центр навч. літер.- 2005. – 504 с. / Windows Internet Explorer / <http://library.if.ua/book/60/4200/html>.

2. Сорос Джордж. Сорос о Соросе. Оперезая перемены: Пер. с англ. / Сорос Джордж – М.: ИНФРА-М. - 1996. – 336 с.

PUNKO B.M. CRISIS GLOBALIZATION AS AN INVESTIGATION PROCESS OF GLOBALIZATION OF ECONOMY: REGULATORS INDICATORS OF STABILIZING AND REST OF ECONOMIC CONDITIONS.

Investigational reasons of origin of economic crises and their recurrence; the dynamics of global crisis economic processes is traced; the basic sources (factors) of global crisis economic processes are formulated in a dynamics; comparison of economic displays of the Ukrainian and world crises is resulted. The regulator indicators of stabilizing and rest of economy are developed on its global and macroeconomic levels; the main antirecessionary measures of management the Ukrainian economy are formulated.

Keywords: Global economic crises; recurrence of global economic crises; periods of crises; periods and regulators indicators of stabilization and rest of economy.

ПУНЬКО Б. М. ГЛОБАЛИЗАЦИЯ КРИЗИСА КАК СЛЕДСТВЕННЫЙ ПРОЦЕСС ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ: РЕГУЛЯТОРНЫЕ ИНДИКАТОРЫ СТАБИЛИЗАЦИИ И ПОКОЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ.

Обоснованно теоретико-методологические и функциональные проявления экономической рефлексивности и цикличности глобальных макроэкономических кризисных процессов и отражены феноменальные аспекты украинского варианта. Разработаны регуляторные индикаторы стабилизации и покоя экономики на ее глобальном и макроэкономическом уровнях, сформулированы основные антикризисные мероприятия управления украинской экономикой.

Ключевые слова: глобальные экономические кризисы; цикличность глобальных экономических кризисов; периоды кризисов; периоды и регуляторные индикаторы стабилизации и покоя экономики.